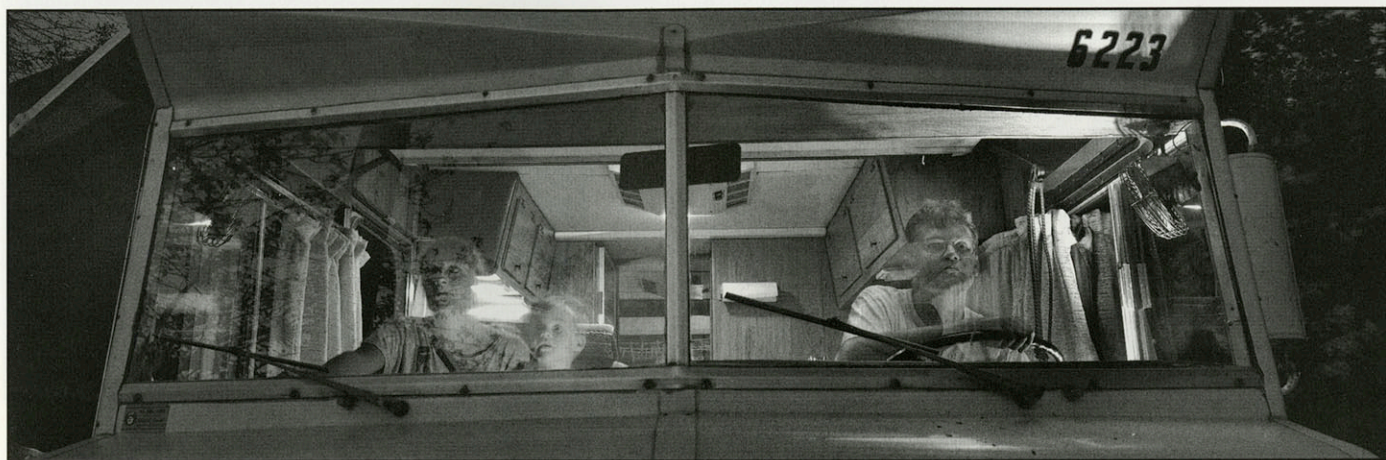

GOD INC.

VAN CARL DE KEYZER

Carl, Karlene en Ken in hun motorhome, juni '91

HET GEZICHT VAN AMERIKAANSE RELIGIES

"Ik schat dat zo'n 30% van de Amerikanen actief gelovig is. Daar ben ik van geschrokken.

Ik begrijp nog steeds niet waarom en hoe dat zo gegroeid is. Hoe het mogelijk is dat mensen met een universitaire opleiding zich in de kerk met zwaaiende armen in een soort trance overgeven aan het geloof..." Dat zegt Carl De Keyzer, één van de belangrijkste Belgische hedendaagse fotografen, terugkijkend op het jaar dat hij fulltime wijdde aan het registreren van religie-beleving in de VS. "Het is een omvangrijk, serieus en spectaculair thema. Ik heb het kritisch, maar ook relativerend en humoristisch uitgewerkt en voor zover ik weet, is dat niet eerder gedaan." 'God Inc.' heet het deze maand verschenen boek, waarmee Carl De Keyzer de Amerikaanse religies een gezicht geeft.

Carl De Keyzer had de Verenigde Staten al als mogelijk reisdoel in gedachten, toen hij in het Belgische radio/televisie-blad Humo een serie las over Amerikaanse religies. De indertijd toonaangevende tv-priester Jim Baker kwam aan bod en de hele "religieuze Disney World" daaromheen. Het thema prikkelde hem dusdanig dat hij in mei '90 besloot om voor een maand af te reizen naar de VS om zelf stand van zaken te nemen. "Jim Baker zat toen al binnen", vertelt Carl De Keyzer in aanzienlijk straf-verlichtend Vlaams, "maar in de steden die ik bezocht, New York, Los Angeles en New Orleans, waren nog voldoende religies het bestuderen waard. Ik heb direct gecheckt of het financieel haalbaar was om een jaar in Amerika rond te reizen en overwogen of ik het aankon om zo lang met één thema bezig te zijn. Dat was voor mij ook nieuw."

Tot voor zijn definitieve vertrek naar de Verenigde Staten had Carl De Keyzer wel vaker langdurig aan projecten gewerkt, maar niet aan

zo'n specifiek thema. Naast zijn docentschap in de fotografie aan de Gentse Koninklijke Academie voor Schone Kunsten ('83-'89) werkte hij voor zichzelf in vakanties ondermeer een jaar aan een grote reportage over India (in '87 verschenen in boekvorm) en over Rusland (als boek uitgekomen onder de titel USSR/1989/CCCP). Toen zijn naam als fotograaf in 1989 gevestigd was, door talloze internationale publicaties, nam hij afstand van de academie om zich volledig te kunnen wijden aan zijn artistieke en fotojournalistische carrière. Hij werd gevraagd als nominee door het invloedrijke fotografen-collectief Magnum en werd aanvang '91 uitgeroepen tot winnaar van de W. Eugene Smith Award, de meest eervolle (documentaire) fotografie-onderscheiding ter wereld. Met die brede, internationale erkenning en het prijzengeld van de Smith Award op zak, kon Carl De Keyzer het zich permitteren om een jaar door de Verenigde Staten te trekken. "Daarbij wordt vanuit Magnum wel wat

druk uitgeoefend om actueel, documentair, geëngageerd te werken”, en daar sloot het langdurig bezig zijn met één thema mooi bij aan.

ZESHONDERD BRIEVEN

Buiten die mei-maand voorproeven in 1990, verichtte Carl De Keyzer behoorlijk wat onderzoek om zich voor te bereiden op zijn nieuwe project. Via de Amerikaanse ambassades in Brussel en Parijs kreeg hij de beschikking over een lijst met alle kerken en religieuze groeperingen in de VS. Stemverheffend: “Het waren er 3700 in totaal! Uiteindelijk heb ik 600 contactpersonen aangeschreven om te vragen om specifieke informatie en de data van speciale bijeenkomsten en dagen. Ruim 400 brieven heb ik terug ontvangen en er komen er nu -anderhalf jaar na dato- nog steeds binnen. Het heeft me een berg aan wetenswaardigheden opgeleverd en een stapel bijbels. Ik was oprecht verbaasd te

zien, dat zovelen reageerden op een brief van een onbekende persoon. Dat kost ze dan ook nog eens een paar dollar portokosten.”

“Verder heb ik overal gezocht naar fotoreportages over religie-beleving, om te kunnen achterhalen hoe je in kerken en sektes kan integreren met een camera, maar ik heb nergens wat gevonden. Er zijn wel losse foto's, schitterende voorbeelden zelfs, maar allemaal tamelijk conservatief of vrijblijvend benaderd en geen series. Ook gedurende al die maanden in Amerika ben ik blijven zoeken naar zulke reportages, maar ook dat heeft niets opgeleverd.”

Samen met zijn vrouw en 3-jarig zoontje vloog Carl De Keyzer in de zomer van 1990 naar Los Angeles. Hij kocht een kampeerwagen en toerde naar de noordelijke staten om de ruige winter van die streek voor te zijn. Religies fotograferend bereisde hij staat na staat. Hij integreerde in de meest uiteenlopende geloofsgemeen-

DE BEZOEKERS VAN DE CHRISTELIJKE DRIVE-IN KERK KRIJGEN EEN LUIDSPREKER EN EEN PLASTIC BEKERTJE RODE WIJN. ER IS PLAATS VOOR 250 AUTO'S OP HET TERREIN. DAYTONA BEACH, FLORIDA, DECEMBER '90.

schappen (waarvan de Jehova's Getuigen, Christenen en Ku Klux Klan de bekendsten zijn), moest keer op keer mensen overtuigen van zijn oprechtheid door middel van zijn eigen katholieke opvoeding, hij deed geloofsbeloftes om maar wat langer mee te mogen kijken (“niet echt liegen, maar de dingen een beetje aandijken”) en raakte steeds meer verstrikt in een bizarre wereld.

BREEKPUNT

Na een maand of drie had Carl De Keyzer een breekpunt. “Mensen van wie ik in het begin dacht dat ze compleet gek waren, bleken menselijke trekken te hebben. Ook godsdienstfanaten zijn tenslotte gewone mensen als je er dagelijks mee omgaat. Door hun extreme manier van uiten, had ik dat over het hoofd gezien. Ik ging me afvragen waar ik eigenlijk mee bezig was. Met het bekritisieren van mensen die de

COWBOYS BEKIJKEN JEZUS AAN EEN WASSEN KRUIS IN HET RIPLEYS-GELOOF-HET-OF-NIET-WAX MUSEUM. DALLAS, TEXAS, MAART '91.

bijbel lezen. In de bijbel staan echt wel een aantal goede, algemene menselijke waarden en de mensen die ik fotografeerde leefden daar ook naar. Ik was softer geworden, begripvoller. Natuurlijk dient de kerk en dienen geloofsvertuigingen een doel. In Amerika wordt bij voorbeeld iedereen aan zijn lot overgelaten, iedereen moet het zelf zien te redden en om dat te ondervangen zijn geloofsgemeenschappen alleen al goed. Gelovigen horen ergens bij, helpen elkaar, tot op zekere hoogte althans.”

“Ik was gedeeltelijk softer geworden door gebrek aan kritisch nieuws. De kranten, de tv, de films spiegelen allemaal eenvoud voor. Zus en zo moet je doen, zo moet je denken, dan komt alles goed. Een kritische blik betekent een lastig persoon. Je moet niet teveel vragen stellen, niet teveel vraagtekens zetten, want dat wordt als ‘afwijkend gedrag’ gezien. Amerikanen houden van consensus. Als je jezelf op scherp wilt hou-

EEN INGEHUURDE PRIESTER, GEFLANKEERD DOOR DE AMERIKAANSE VLAG EN DIE VAN DE CHURCH OF GOD OF PROPHECY, PREEKT TIJDENS EEN REVIVAL-SESSIE VAN DEZE PINKSTERGEMEENTE MET HAAR TIEN LEDEN. NEW SMYRNA BEACH, FLORIDA, DECEMBER '90.

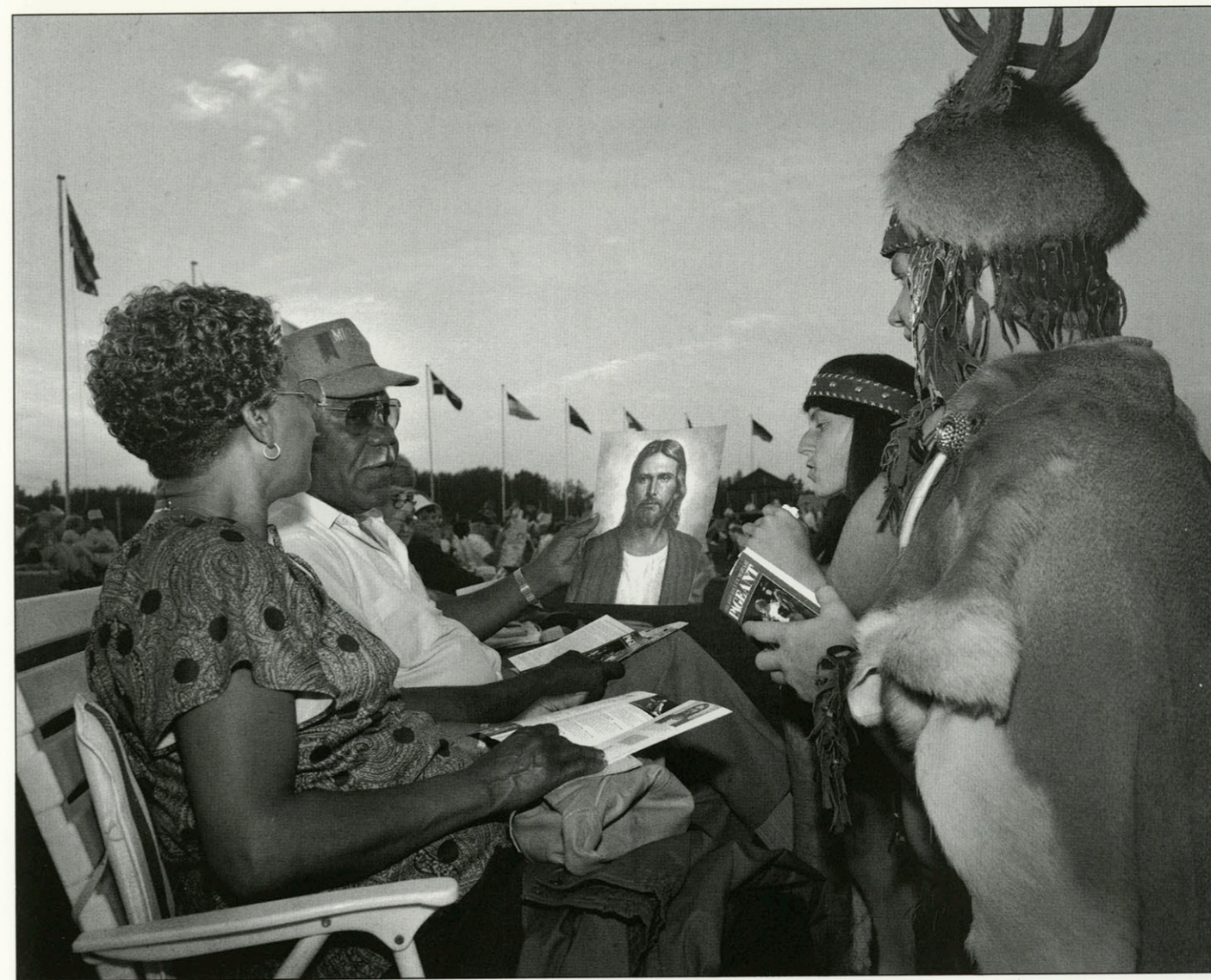
den, moet je daar echt naar op zoek, in grote steden. Een goed boek, een degelijk opinieërend tijdschrift, een film met diepgang zijn nauwelijks te vinden. Dat ging ik dus in de gaten houden."

Maar zijn twijfels werden ook veroorzaakt door zijn manier van werken. Om niets te missen vloog Carl De Keyzer van stad naar stad. Hij liet zich in kerken op de knieën zetten, hoorde zich voorlezen uit allerlei 'heilige' geschriften: Hij ging veel te ver mee, waarschijnlijk uit angst verwijderd te worden en niet de goede beelden te kunnen maken op de belangrijkste momenten. "Toen ik beslist had om niet meer over en weer te vliegen en meer afstand te houden, ging het beter. Ik stond relaxter tegenover mijn onderwerp en dat helpt je om het weer te zien. Het is verder goed gegaan. Misschien was het ook een gewinningsproces. Tijdens mijn India- en Rusland-project was ik tussendoor steeds

thuis. Dan kan je afstand nemen, je beelden beoordelen en overzien hoe het gaat, wat je nog mist. Nu was Amerika mijn thuis voor een jaar en had ik geen foto's, enkel mijn negatieven."

KASTESYSTEEM

"Toen ik een half jaar geleden weer in Gent terug was en over Amerika sprak met kennissen, bleek dat ik een hele andere visie op dat land had dan zij. Wij hadden steeds op campings geleefd en dat zijn verzamelaars voor mensen die niets anders meer bezitten dan hun campingcar en mensen op doorreis, meestal ouderen. De gemiddelde Amerika-reiziger gaat echter van hotel naar hotel en komt absoluut niet in aanraking met dat soort zaken. Die ziet meestal niet de eindeloze armoedige streken waar wij wekenlang doorheen reisden. Iedereen kan lezen dat het slecht gaat met Amerika, sociaal en economisch, maar meestal zie je niet

meer dan het hoofd van Busch op tv. Het beeld dat ik kreeg was dat van minimale educatie. Van een soort India met een kastessysteem waardoor armen arm blijven en dat zijn gaan accepteren; het beeld van een ontwikkelingsland als je de 5% rijken wegneemt."

"Zeker is Amerika ons op bepaalde vlakken vooruit: technologisch, wetenschappelijk, communicatief, maar ze zijn ook in veel dingen achter. Als je Busch één dag president van Nederland zou maken, dan ook de Amerikaanse tv, radio en kranten zou overhevelen en hier dezelfde maatschappelijke structuur zou toepassen, dan had je een volksoptand. Ik wil Amerika niet afspiegelen als het slechtste land, maar hier zou het zo nooit kunnen functioneren. Zij noemen ons 'real Europeans' en wij hun 'typisch Amerikaans'.

Naast het specifieke camping-wereldje was Carl overdag alsmat met gelovigen in gesprek, door

ACTEURS TRACHTEN DE BEZOEKERS VAN HET HILL CUMORRAH PAGEANT, HET PASSIESPEL VAN DE MORMONEN, NA DE VOORSTELLING TE BEKEREN. HET SPEL (OVER DE BIJBEL, HET BOEK VAN MORMON EN HET LEVEN VAN MORMONEN-PROFEET JOSEPH SMITH) WORDT OP DE AVONDEN VAN TWEE VOLLE WEKEN OPGEVOERD EN TREKT GEMIDDELD PER KEER 200.000 BEZOEKERS. PALMYRA, NEW YORK, JULI '90.

gelovigen in hun religieuze activiteit omringd. "Van de omvang en de impact van de godsdienst ben ik geschrokken -ik schat dat zo'n 30% van de Amerikanen actief gelovig is- en hun manier van religiebeleving begreep ik nauwelijks. Hoe het mogelijk is dat mensen met een universitaire opleiding zich in de kerk met zwaaiende armen in een soort trance overgeven aan het geloof... Daar heb ik nog steeds geen verklaring voor. Misschien is dat ook wel 'typisch Amerikaans'. Het functioneert in elk geval in hun maatschappij. Godsdienst heeft een enorme invloed op het leven daar. Op tv zijn er tv-preachers, op de radio hoor je de religieuze top-30, iedere krant besteedt in het weekend twee pagina's aan religieus nieuws en ook binnen de politiek speelt godsdienst een belangrijke rol."

**PREDIKANT MET HOUTEN KRUIS
OP HET STRAND OP DE VIJFTIGSTE
VERJAARDAG VAN DE BIKE WEEK
(400.000 DEELNEMERS).
DAYTONA BEACH, FLORIDA,
MAART '91.**

Volgens Carl De Keyzer vertegenwoordigt de kerk -om alle geloven voor het gemak zo bij elkaar te pakken- alle lagen van de bevolking. Rijk en arm zitten naast elkaar op de banken. Hij kon de mensen vrij gemakkelijk fotograferen. "Of ze nou met hun handen zwaaien of wat anders, het maakt hen helemaal niet uit of er een camera in de buurt is. Als ze eenmaal weten dat je toestemming hebt, doen ze gewoon wat ze willen."

Wat hem erg opviel, buiten de volkomen andere belevingsvormen tijdens bijeenkomsten dan hier, was de collecte. Als het einde van de mis in aantocht was, ontstond steeds weer het ceremonieel van de collecte. Chequeboeken en beurzen werden plechtig getrokken, mensen keken nog even in het rond -benieuwd naar wat hun burens zouden doneren- en dan werd er getekend en geschoven. "Tien dollar geef je op zijn minst. Maar er zijn veel mensen met een

vast inkomen die 300 à 400 dollar per maand voor de preacher reserveren. Dat zijn echt geen uitzonderingen."

"Kerken in de VS worden niet gesubsidieerd. Ze genieten belasting-voordeel maar moeten zelfstandig commercieel overleven. Daar verwijst de titel van mijn boek ook naar: God Incorporated, want eigenlijk is die 'god' gewoon een produkt van een bedrijf. De titel slaat niet op het maken van woekerwinsten, hoewel dat ook gebeurt. Het staat vast dat het geloof big business is, een gat in de markt. Het is niet voor niets dat er zoveel geloofsovertuigingen de Verenigde Staten als voedingsbodem hebben. Het is ook niet voor niets dat de media er zoveel aandacht aan besteden en dat iedere popidool minstens één of twee religieuze nummers op zijn elpee heeft staan. Ik twijfel door al die commercie niet aan de oprechtheid van de gelovigen, integendeel, maar ze laten zich wel in

**JONGENSKOOR BEREIDT ZICH
VOOR OP OPTREDEN IN DE KAPEL VAN DE
WASHINGTON AND LEE UNIVERSITY. DE
KELDER VAN DE UNIVERSITEIT, WAAR DE
JONGENS ZICH OMKLEDEN EN MET
DEODORANTSPRAYS OPFRISSEN, IS
TEVENS MUSEUM VAN AMERICAN
HISTORY. LEXINGTON, WEST-VIRGINIA,
OKTOBER '90.**

de luren leggen. Soms gaat het om pure volksverlakkerij en het is kwalijk en triest dat veel Amerikanen niet het kritisch vermogen hebben om dat te zien."

MINDER PLAT

"Ik heb er wel moeite mee gehad, met het onderwerp", zegt Carl De Keyzer enigszins zwaarmoedig. "De religie-beleving in Amerika is een serieus en tegelijkertijd vrij spectaculair onderwerp, maar ik had gedacht dat het meer diepgang had, minder plat was. Als fotograaf kom je dan toch snel weer uit op de klassieke beelden, zoals trances. De emotionele beleving wordt vaak op eenzelfde manier geuit. Wat dat betreft heeft het onderwerp mij niet erg bevredigd. Misschien zou je als schrijver verder kunnen gaan, maar als fotograaf is het moeilijk om daar iets tegenover te zetten. Ik kan de thuis-situatie fotograferen van de man die 's avonds mee

loopt met de Klu Klux Klan. Maar wat krijg je dan? Een man met kind op schoot, met een gelukkig lachende familie om zich heen. Wat bewijs je daarmee?" Met de beelden zelf is hij wel tevreden. Hij vindt ze -ook afzonderlijk van elkaar- sterker dan zijn Rusland-foto's. Door zijn techniek heeft hij nuances in zijn beelden kunnen aanbrengen. Carl De Keyzer werkte op grootbeeld, 6x7 en 6x17 (panorama) op 400 ISO-film en meestal met flitser, waardoor alle details mooi te zien zijn. Op die wijze schept hij verschillende lagen in zijn foto's, meerdere dimensies: Je hebt de façade -de mensen die stroef in beeld staan- en je hebt de uitdrukkingen van de mensen daaromheen - die het hoofdonderwerp relativeren. Het is hem gelukt om de religieuze beleving subtiel (een ceremoniële collecte fotografeert hij liever symbolisch dan sec) en kritisch te benaderen, maar ook humoristisch en relativerend.

GOD INC.

TIJDENS DE KU KLUX KLAN RALLY WORDEN 10 METER HOGE KRUIZEN VERLICHT (VAN 'VERBRANDEN' SPREEKT DE KKK NIET). LEDEN SALUEREN EN LOPEN ROND HET KRUIS ZO LANG HET BRANDT. HICO, TEXAS, JUNI '91

Een encyclopedie heeft hij niet beoogd te maken. "Ik heb voor het boek God Inc. een selectie gemaakt op basis van artistieke en esthetische overwegingen. Ik heb de afwisseling in de gaten gehouden. Er zijn interessante sekten en geloven die niet in het boek voorkomen, omdat ik er toevallig geen goede beelden van had. Dat vind ik niet erg, want het draait uiteindelijk om de uitwerking. Hoe wordt het onderwerp behandeld door de fotograaf? Het is toch de persoonlijke inbreng die het maakt of een nieuwe kijk geeft op de zaken. Foto's die nu in het boek komen, behandelen misschien deels clichés, maar door de manier waarop ze behandeld worden, zijn ze nieuw."

ANITA BAARS

De perfecte, originele barietdrukken van Carl De Keijzer's GOD INC. zullen tentoongesteld worden in het Canon Image Centre, Leidsestraat 79, Amsterdam (van 6 februari tot 5 maart, op di-vo 12-17.45 uur en za 11-16.45 uur) en in het Museum van Hedendaagse Kunst, MHK Citadelpark, Gent (van 8 februari tot 20 april, op di-zo 9.30-17.15 uur).

DE VELE SEXCABARETS IN HET HARTJE VAN NEW ORLEANS EN DE LOSGESLAGEN ZEDEN TIJDENS DE MARDI GRAS-VIERING (AMERIKAANS CARNAVAL) ZIJN EEN DANKBAAR ONDERWERP OM TEGEN DE AGEREN. NEW ORLEANS, LOUISIANA, FEBRUARI '91.

**IN DE CHURCH OF GOD OF PROPHECY
WORDT PINKSTEREN GEVIERT OM NIEUWE
LEDEN TE WERVEN. HIER WORDT EEN 9-
JARIGE JONGEN 'GERED' DOOR ZIJN OUDERS
EN EEN PRIESTER. NEW SMYRNA BEACH,
FLORIDA, DECEMBER '90.**

**HET GREAT PASSION PLAY IS HET
VERHAAL VAN HET LEVEN VAN JEZUS. HET
WORDT ACHT MAANDEN PER JAAR, AVOND
AAN AVOND OPGEVOERD VOOR ZO'N 4000
TOESCHOUWERS. EUREKA SPRINGS,
ARKANSAS, APRIL '91**

GOD INC.

GOD INC.

IN DE ELEKTRONISCHE KERK VAN DOCTOR SCHULLER, THE CRYSTAL CATHEDRAL, WORDT DE VERJAARDAG VAN DE ORGEL-SPELER GEVIERT. DE DIENSTEN ZIJN OPGENOMEN OP VIDEO EN WORDEN VERKOCHT AAN VERSCHILLENDE TV-STATIONS. ANAHEIM, CALIFORNIA, MEI '90.

DE MISSISSIPI-RIVIER WORDT DOOR EEN KATHOLIEKE BISSCHOP INGEZEGEND. NEW ORLEANS, LOUISIANA, MEI '90.

U N I E K E A A N B I E D I N G

DE TRILOGIE VOLTOOID

Na INDIA en USSR/1989/CCCP presenteert Focus het derde boek van de Magnum-fotograaf Carl De Keyzer, GOD INC. Met het boek geeft Carl een persoonlijke visie op en een intrigerend beeld van de nogal hysterische, hedendaagse religie-beleving van Amerikanen. De foto's met boeiende tekstuele bijdragen zijn gedurende het afgelopen jaar gemaakt in de Verenigde Staten.

Ter ere van de totstandkoming van deze unieke trilogie in zwartwitfotografie biedt Focus u deze prachtboeken met een waarde van f 194,40/3499 BF aan voor het jubileumbedrag van f 140,-/2500 BF.

Wilt u in aanmerking komen voor deze aanbieding dan dient u f 149,-/2662 BF, dat is incl. f 9,-/162 BF portokosten, over te maken op gironr. 4769393/Rabobank Antwerpen nr.172-1304255-67 t.n.v. Uitgeverij Focus in Amsterdam o.v.v. 'Trilogie'. De boeken worden, direct na ontvangst van betaling, stevig verpakt thuisbezorgd. (Deze aanbieding geldt tot 31-5-'92.)

GOD INC. is vanzelfsprekend ook los te bestellen. Daartoe dient u f 75,-/1290 BF naar Focus over te maken op bovenstaand giro-/banknummer o.v.v. 'God Inc.'